הרי עשויה בידי אדם: [א]אמר מר משום רבי יוסי הגלילי אמרו אף אין כותבין עליו גיטי נשים מ"ט דר' יוסי הגלילי דתניא [ב]ספר אין לי אלא ספר מנין לרבות כל דבר תלמוד לומר וכתב לה מכל מקום אם כן מה ת"ל ספר לומר לך מה ספר דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל אף כל דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל ורבנן [א]אי כתב בספר כדקאמרת השתא דכתיב ספר לספירת דברים בעלמא הוא דאתא ורבנן האי וכתב מאי דרשי ביה ההוא מיבעי להו [ג]בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף ס"ד אמינא הואיל ואיתקש יציאה להויה מה הויה בכסף אף יציאה בכסף קמ"ל ורבי יוסי הגלילי האי סברא מנא ליה מספר כריתות נפקא ליה [ד]ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה ואידך ההוא מיבעי ליה לדבר הכורת בינו לבינה כדתניא [ה]הרי זה גיטיך על מנת שלא תשתי יין [ו]ועל מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות כל שלשים יום הרי זה כריתות ואידך מכרת כריתות נפקא ואידך כרת כריתות לא דרשי:

מתני' [ז]העושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות לה כשרה: **גמ'** אמר רב אחא בר יעקב [ח]כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה תנן [ט]העושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות לה כשרה והא קאזיל ואתי הכא במאי עסקינן בקשין והאיכא נופו דעביד ליה בהוצא ודפנא אי הכי מאי למימרא מהו דתימא ניגזר דלמא אתי לאשתמושי באילן קמ"ל ת"ש היה שם אילן או גדר [י]או מחיצת הקנים נידון משום דיומד התם נמי משום דעביד ליה בהוצא והדפנא ת"ש [כ]אילן המיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים מטלטלין תחתיו אמאי הא קא אזיל ואתי התם נמי דעביד ליה בהוצא ודפנא אי הכי ניטלטל בכוליה אלמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע [ל]אין מטלטלין בו אלא

הרי עשויה בידי אדם. דרות זה בידי אדם בא: **ספר.** וכתב לה ספר כריתות: **אין לי אלא ספר.** קלף: **מניין לרבות כל דבר.** לכותבו עליו כגון לוח עץ ועלה זית: **וכתב מכל מקום.** דמלי למיכתב ונתן בידה ספר כריתות: **אי הוה כתב.** וכתב לה כריתות בספר כדקאמרת דהאי ספר קלף הוא: **השתא דכתב ספר.** אין זה קלף ואין הכתוב מדבר שיהא נכתב עליו אלא דברי הגט קרוי ספר ספירת דברים כריתות דברים שיהו כורתין ומפרידין ביניהן: **ורבנן.** כיון דספר לאו קלף הוא האי וכתב לה לא אצטריך לרבות כל דבר דמהיכא תיתי לך לייחד דבר לכתיבתו דאיצטריך לאשמועינן שכל דבר כשר לך: **ואינה מתגרשת בכסף.** ליתן לה כסף לשם גירושין ולומר הרי את מגורשת בו כדרך שנתן בקידושין ואמר הרי את מקודשת בו: **ואיתקש יציאה להוויי'.** ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר (דברים כד): **מה הוייה.** כשמהווה עצמה לאיש אפשר בכסף כדנפקא לן בקידושין (דף ג.) קיחה קיחה משדה עפרון: **מספר כריתות.** מדסמך כריתות לספר: **לדבר הכורת.** שתהא ספירת דברים כורתת ביניהם ולא יהא תנאי האוגדם יחד: **אין זה כריתות.** דכל ימיה קשורה בו שממתנו צריכה לעמוד שלא לילך: **הרי זה כריתות.** דיכול לבא לידי הפרדה לסוף שלשים הלכך מעכשיו מותרת לינשא מן התורה: **מכרת כריתות.** דמלי למיכתב ספר כרת: **מתני' בין אילנות.** באמצע ולא סמכה עליהן אבל הן דופנותיה: **גמ' שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה.** שהרוח מוליכה ומביאה: **בקשין.** אילנות זקנים ועבים: **הא איכא נופו.** שהולך ובא ופעמים שאף הנוף מן הדופן: **דעביד ליה.** אורג הנוף כמין מחיצה שלא יניענו הרוח: **לאשתמושי באילן.** להניח עליו כליו: **היה שם.** בפסי ביראות קאי היה באחת הפינות אילן שעוביו אמה לכל צד: **או גדר.** מרובע אמה על אמה. כל גדר סתם של אבנים הוא וצריך שיהא אמה על אמה כדי לחלקו לשתי מחיצות אמה למזרח ואמה לצפון או לדרום: **דיומד.** ב' עמודים שהיו מחיצה לכאן ולכאן שבכך הקילו חכמים עליהם: **המיסך על הארץ.** נופו גדול מאד וראשי הנוף כפופין סביב על הארץ: **מטלטלין תחתיו.** דאמרינן לגוד ומחיצה זו גבוהה עשרה מבפנים שהנוף ארוך הוא ובגובה האילן הוא: **אי הכי.** דעשויה בידים היא וראוי לדור תחתיה ולשמור שדה עשאה וכיון דמוקף לדירה הוא: **ליטלטל בכוליה.** כלומר יטלטל בו כל כמה שהוא גדול אלמה אמר רב הונא אין מטלטלין בו כלל אלא

תלמוד לומר וכתב לה מכל מקום. וא"ת אימא וכתב כלל ספר פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ועוד האמר בסוטה בפרק היה מביא (ד' יז.) אין כותבין לא על הלוח ולא על הנייר ולא על הדיפתרא אלא על המגילה שנאמר בספר והכא נמי כתיב ספר והכא נמי הוה ליה למיפסל כל דבר חוץ ממגילה ואין לחלק בין ספר לבספר ועוד דהכא נמי אמרינן ורבנן נמי אי כתב בספר כדקאמרת משמע שאז היה לו לרבות כל דבר שאין בו רוח חיים וי"ל דגבי סוטה דכתיב (במדבר ה) וכתב את האלות בספר הוה כלל ופרט אבל הכא ונתן בידה חזר וכלל אע"ג דבברייתא לא מייתי כללא בתרא דכוותה אשכחן בפ"ק דקדושין (ד' כא:) דקתני בברייתא אין לי אלא מרצע מניין לרבות הסול והסירה והמקדח והמכתב ת"ל ולקחת לרבות כל דבר הניקח ביד ומוכחא הסוגיא דמכלל ופרט וכלל דריש דונתת באזנו ובדלת חזר וכלל: **מה ספר** שאין בו רוח חיים. בפ' בכל מערכין (ערובין דף כח:) גבי מעשר שני דכתיב בבקר ובצאן נקט לך של פרי מפרי וגדולי קרקע ולעיל בפ"ק (ד' יא:) נקט מה חגיגה דבר שאין מקבל טומאה וגידולו מן הארץ בכל אחד כפי מה שדומה לחכמים ענין הראוי לו: **ורבנן** האי וכתב מאי עביד ליה. אף ע"ג דאיצטריך לשמה תרי קראי כתיבי וא"ת ולרבי יוסי הגלילי אמאי צריכי תרוייהו דמהיא לשמה דרשינן שפיר כלל ופרט ויש לומר דבפ' המגרש (גיטין ד' פו.) דרשי' וכתב לה ולא לה ולחברתה: **בכתיבה** מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף. הך דרשה לרבא אבל לאביי נפקא ליה מסברא בריש קדושין (ד' ה.) יאמרו כסף מכניס כסף מוציא יאמרו סניגור יעשה קטיגור ומ"מ לאביי נמי איצטריך וכתב לה שבכתיבה מתגרשת ולא בחליפה דבריש מסכת קדושין (ד' ג:) דריש לה מספר (א) כורתה ואין דבר אחר כורתה והיא דרשה כרבי יוסי הגלילי היא כדמשמע הכא וקצת תימה דלא נקיט התם לענין חליפה הך דרשא דכתב דהויא כרבנן וי"ל דאורחא דהש"ס הכי בכל דוכתא להביא דרשה הפשוטה לאורה כדאשכחן פרק החובל (ב"ק דף פז.) דמייתי שפחה נעורים לאביה גבי חבלה ובריש קדושין (דף ג:) משמע דנעוריה בית אביה בהפרת נדרים כתיב וכן בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לד:) ובפרק בא סימן (נדה דף נ. ושם) דדריש נגעים אין רואין אותן אלא ביום מביום הראות בו בשר חי יטמא כדאביי דפרק קמא דמועד קטן (דף ח. ושם) ושביק דרשה דרבא דדריש דכתיב לי ולא לאורי וכן פרק הקורא את המגילה למפרע (מגילה דף כ.) דדריש ולא מוהלין אלא ביום מדכתיב וביום השמיני ימול ובפרק ר"א אם לא הביא (שבת דף קלב. ושם) מפיק ליה מבן שמונת ימים ולא לילות וביום מוקי לה ביום אפילו בשבת: **על** מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות. תימה והא אם מת י)(אביו) לא חשיבה תו בית י)(אביו) כדתנן בנדרים פרק השותפין (ד' מו.) קונם לביתך שאיני נכנס שדך שאיני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר וי"ל דבית אביו קריין כל יוצאי חלציו של אביו ואע"פ שמת כדאשכחן גבי תמר שהיתה בתו של שם וכתיב (בראשית לח) שבי אלמנה בית אביך וככר מת אביה כדמוכחי קראי י): **ואידך** מכרת כריתות נפקא. קשיא לרבינו תם דבפ' המגרש (גיטין דף פג.) קאמר על רבנן דרבי אליעזר כרת כריתות לא דרשי ור' יוסי הגלילי בכלל דרבנן ויש לומר דלא קאמר לא משמע ליה אלא לא דריש להאי דרשה: **והא** איכא נופו דעביד לה בהוצא ודפנא. תימה דבפרק קמא דעירובין (דף טו.) דאמר רבא מחיצה העומדת מאליה לא שמה מחיצה ופריך מהכא ומשני בשנטעו מתחלה לכך הא על כרחך מוקמי לה הכא דעביד ליה בהוצא ודפנא ותו לא צריכין לנוטעו מתחלה לכך וי"ל דבין הכא בין התם דייק משום דמשמע ליה דאיירי בכל ענין בין היכא דהוי רוב הדופן מעץ האילן הקשה שאין הולך ובא ברוח בין הוי רוב הדופן מן הנוף ופריך התם מן הקשה והכא פריך מן הנוף והא דפריך הכא אי הכי מאי למימרא ולא משני דאשמעינן מחיצה העומדת מאליה שמה מחיצה ולא נטעו מתחלה לכך דכך הוא מסקנא דהתם דכולהו מודו במחיצה לא חשיב זה חידוש משום דקיימא לן כאביי בלחי העומד מאליו דשמיה לחי וכל שכן מחיצה:

קמה

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה ו ופ"ד הל' ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף ג:
כ ב מיי' פ"א מהלכות גירושין הלכה יא סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף ב:
כא ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף כא:
כב ד מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה טו סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף א:
כג ה מיי' פ"ד מהל' סוכה הלכה ה טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף י:
ו [מיי' פט"ז מהל' שבת הל' כד]:

◆

תורה אור השלם

ו. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ: דברים כד א

◆

רבינו חננאל

הא דקתני אין כותבין גיטי נשים על מי שיש בו רוח חיים או על מי שהוא אוכל, ודייק מספר. ורבנן דוחים הכי, אי הוה כתיב וכתב לה בספר, הוה שמעינן מינה האי סברא, השתא דכתיב ספר, לספירה דברים בעלמא הוא דאתא כו'. ואידך מכרת כריתות כו', פי' היה לו לכתוב וכתב לה ספר כרת, מאי טעמא כתיב כריתות כו'. ואידך כרת כריתות לא משמע ליה, כלומר טעם אחד הוא. אמר רב אחא בר יעקב כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה, אינה מחיצה. ואקשי' עלה ממתני' דתנן העושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות לה כשרה, והני ניידי ואזלי ואתו. ומשני באילנות חזקים וקשים דלא ניידי שנינו, ונופה עביד ליה בהוצא ודפנא, כלומר נועץ הוצא ודפנא וקושר הנוף בהן כדי שלא יהא מתנודד והולך ובא. והאי קמ"ל, דלא חייש דילמא אתי לאשתמושי באילן המחובר לקרקע. ת"ש מהא דתניא גבי פסי ביראות, היה שם גדר או אילן או חיצת קנים נידון משום דיומד. ושני, התם [נמי] דעביד בהוצא ודפנא. ת"ש מהא דתנן בסוף עירובין אילן המיסך על הארץ, אם [אין] נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים מטלטלין תחתיו. ומשני התם נמי דעביד בהוצא ודפנא. אי הכי מחיצה מעליא היא, אמאי אמר רב הונא בריה דרב יהושע התם, אין מטלטלין בתוכו

מסורת הש"ס

(א) עירובין טו:, (ב) ב"ז שם וגיטין כא:, (ג) קדושין ה., (ד) עירובין טו: [גיטין כא:], קידושין ג: ה. יז., (ה) [עירובין טו: יומא יג. קידושין ה.] גיטין פג., (ו) עירובין טו., (ז) שם ודף יט:, (ח) עירובין טו. לט:, (ט) ב"ז שם: ע"ש, (י) בק"ה: והא, (כ) [נ"ל אביה], (ל) [ועי' תוספות עירובין טו: ד"ה ע"מ].

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בכתיבה וכו' דריש לה מספר כריתות ספר כורתה ואין דבר אחר:

◆

מוסף רש"י

ספר. וכתב לה ספר כריתות, ספר משמע קלף דכתיב (ירמיה לו) ואני כותב על הספר בדיו, והדר קרי ליה מגילה דכתיב (שם) אחרי שרף המלך את המגילה (ערובין טו:). **מנין לרבות כל דבר.** שיכתוב הגט עליו (שם). **וכתב לה מכל מקום.** מדלא כתב ונתן ספר כריתות בידה (גיטין כא.). **אי כתב בספר כדקאמרת.** משמע יכתוב בקלף ומצית למימר דכי רבי מוכתב לה דומיא דקלף הוא דרבי (שם). אי הוי כתיב וכתב לה כריתות בספר, הוה משמע מגילה, אבל השתא דכתיב ספר, האי ספר ספירת דברים הוא, והכי משמע וכתב לה דברי כריתות, אבל לא קבע לו מקום לכותבו וממילא משמע בכל מקום שירצה יכתבנו (ערובין טו:). **האי וכתב מאי דרשי ביה.** לדידהו לא איצטריך לרבות כל דבר, שהרי לא קבע הכתוב דבר לכתיבתו ומונתן ספר כריתות שמעינן (גיטין שם). כיון דספר לאו קלף משמע, ממילא הא לא קבע ליה קלף וכל דבר משמע, ולמה ליה למכתב וכתב לרבות כל דבר, לכתוב ונתן לה ספר כריתות (ערובין שם). **ואינה מתגרשת בכסף.** אם אמר לה הילך פרוטה והתגרשי לי בה (גיטין שם). **ואיתקש יציאה להויה.** והיתה לאיש אחר, היינו קדושין (ערובין שם) שמהוה כהן עצמה לבעל (גיטין שם). **לדבר הכורת בינו לבינה.** שלא יעיל תנאי בגט שיקשרם יחד אלא דברי הבדלה יהו (ערובין שם). שלא יהא בו תנאי המקשרם יחד אלא תנאי הכורת ומבדיל ביניהם (גיטין שם). **לעולם אין זה כריתות.** שכל ימיה היא נאגדת בו לקיים תנאו זה מתמתו (קדושין ה.). דהא כל ימיה קשורה בו שממתתי היא נמנעת מלשתות יין, ותנאי זה תלוי והולך לעולם ואין זה הבדלה, אבל מכאן ועד שלשים יום הרי זה כריתות מיד, שהרי דברי הבדלה הן לסוף שלשים יום ומותרת מיד לאיש אחר (ערובין שם). דהיא תקיים תנאו ותלך, שאפשר דברים הללו לבא לידי הבדלה (קדושין ה.). **מכרת כריתות.** דהוה מצי למיכתב ספר כרת למשמע ספר כורתה, והך דרשא אחריתי מייתורא לישנא (שם). **או מחיצת הקנים.** מחיצת הקנים קנים מחוברים, אלא שהיו נטועים כסדר מחיצה (ערובין טו. לגירסת חיצת) שעשאן לכאן ולכאן כעין דיומד (שם יט:). **דיומד.** דיו עמודין, עמוד אחד נראה כשנים, שעשאו כמרוב ונוטה אחד ממחיצותיו לדרום ואחד למערב, דכי עביד ד' דיומדין לד' הפאות יש לכל מחיצה ב' אמות עומד, אמה מכאן ואמה מכאן (שם טו.). **אילן המיסך על הארץ.** שנופו נוטה למטה מכל צדדיו סביב (שם צט:) נופו נוטה סמוך לארץ, ראש הנוף בפחות מג' לקרקע, ועיקרו במקום שמחובר לאילן גבוה עשרה (שם טו.). **מטלטלין תחתיו.** דאמרינן לגוד והרי יש כאן מחיצה עשרה (שם צט:).